

Türkiye’de Çin Hakkında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi*

Sefa DİRİCAN*
Özgür ÖZDEMİR†

Öz: Çin binlerce yıllık kadim bir medeniyete sahip ve yazılı tarihi ile bu kültürel varlığını sürdürebilmiş ender ülkelerden biridir. Yaşanan iç savaş sonucu 1949 yılında bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkan Çin Halk Cumhuriyeti 1979 sonrasında–uygulamaya koyduğu ekonomik kalkınma hamlesi ile günümüzde uluslararası ekonomi ve politikada önemli bir konuma ulaşmıştır. Ayrıca 1971 yılından günümüze Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) daimî üyesi beş ülkeden biridir ve bu durum Çin’in uluslararası sorunlarda söz sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu nedenlerle Çin hem ülkemizde hem de dünyada akademik alanda yoğun olarak çalışılmaya başlanmış bir ülke haline gelmiştir. Hem yukarıda sayılan nedenlerle hem de Türk-Çin ilişkilerinin geçmişi düşünüldüğünde Türkiye’de Çin hakkında yapılan çalışmaların hem nicelik hem de nitelik açısından yoğun olması beklenmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de Çin hakkında yapılan akademik çalışmalar (kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezleri) incelenerek bu beklentinin bir karşılığı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu inceleme yapılırken tüm akademik yazınların derinlemesine incelenmesi mümkün olmadığından daha yüzeysel düzeyde davranılmış ve tarih, konu ve özellikle tezler kaynak kullanımı kriterlerine göre incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çin, Ekonomik Kalkınma, BMGK

Examination of the Academic Studies in Türkiye About China

Abstract: China is a country that has an ancient civilization for thousands of years and has survived this cultural existence with its written history. China, which emerged as an independent state in 1949 as a result of the civil war, reached an important position in international politics with its economic development move in the last quarter of the 20th century. In addition, China has been a permanent

---

* Bu çalışmanın hazırlanmasına ilham kaynağı olan ve araştırmalar esnasında desteğini her daim hissettiren Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdürreşit Celil Karluk Hocamıza teşekkürü borç biliriz.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, sefadircann@gmail.com

† Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ozgur.ozdmr26@gmail.com Gönderim Tarihi: 24 Nisan 2019, Kabul Tarihi: 15 Haziran 2019.

member of the United Nations Security Council (UNSC) since 1971 and is one of the leading countries. For these reasons, it has become a country which has started to be investigated intensively in academic field both in Turkey and in the world. Considering the reasons mentioned above and the history of Turkish-Chinese relations, it is expected that China studies have intensive character. In this study, academic studies in Turkey about China (books, articles, master's thesis and doctoral thesis) were examined. Using time, subject and sources used as the criteria for selection, this study presents an overall picture because it is not possible to examine all the academic literature in depth.

Key Words: China, Economic Development, UNSC

Giriş

Çin 3000 yıllık yazılı tarihi ve sürdürülebilir medeniyet geleneği olan bir Doğu Asya ülkesidir (Karluk 2017a: 9). Binlerce yıllık medeniyet yazısı sayesinde bozulmadan günümüze kadar gelmiş ve modern yaşam biçimini geleneksel Çin medeniyeti içerisinde eriterek kültürel varlığını korumuştur. 3000 yıllık süreç boyunca sınırları devamlı genişlemiş olan bu ülke günümüzde 1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) olarak varlığını sürdürmektedir.

1976 yılında ÇHC'nin kurucu lideri Mao Zedong hayatını kaybetmiş ve yerine 1978 yılında Deng Xiaoping gelmiştir (Karluk 2017b : 302). Bu liderlik değişimi Çin'in de dönüşümünün başlangıcı olmuştur. 1979 yılında başlatılan ekonomik kalkınma programı ile Çin ekonomisi giderek gelişmiş ve bu ekonomik gelişme beraberinde Çin, siyasal anlamda hem bölgesel hem de küresel bir aktör olarak adından söz ettirmeye başlamıştır. Çin günümüzde 1.4 milyara yakın nüfusu ile dünyanın en kalabalık ülkesi durumundadır. Ayrıca bu ekonomik kalkınma girişimlerinin başarılı bir şekilde uygulanmasının bir sonucu olarak Çin günümüzde 12.24 trilyon dolar¹ ile ABD'den sonra en fazla gayri safi yurtiçi hasılaya sahip ülkedir. Dünyanın üretim merkezi olarak görülen Çin aynı zamanda 1971 yılından beri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) üyesidir. Ayrıca birçok bölgesel ve küresel örgüte de üye olan Çin ekonomik alanın yanı sıra siyasal alanda da etkinliğini arttırmaktadır.

¹ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN>, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.

Çin’in binlerce yıllık kadim bir medeniyetin devamı olmasıyla birlikte uygulamış olduğu ekonomik kalkınma programı ile dünya siyasetinde önemli bir yere gelmesi onu akademik anlamda çalışmaya değer bir ülke kılmıştır. Yakın gelecekte kendisinden söz ettirmeye devam edeceği ve hatta ABD’nin hegemonyasına tehdit oluşturabileceği tezleri de Çin’in her yönü ile tanınması ve doğru şekilde okunmasını önemli kılacaktır. Xi Jinping iktidarı sonrası “Çin Rüyası” iddiasıyla uluslararası arenada daha görünür olmaya başlayan ÇHC özellikle Yeni İpek Yolu Projesi bağlamında Türkler dünyasında uygulamaya koyduğu faaliyetleriyle Afrika ve Latin Amerika’sındaki varlığı, hatta bu durumun yeni sömürgeci tarz olarak nitelendirilmesiyle beraber Çin araştırmalarının başta Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri olmak üzere Çin’e fiziki ve kültürel açıdan komşu milletler açısından önemini arttırmaktadır (Karluk 2017b). Ayrıca Çin’in Doğu Türkistan bölgesinde yaşayan Türklere yönelik uygulamış olduğu insan haklarını hiçe sayan politikalar Türkiye-Çin ilişkilerinde önemli yere sahiptir. Diğer taraftan Türkiye’nin Çin ile olan tarihsel ilişkileri ve Çin’in son dönemde uluslararası politikada arttırdığı etkinliği göz önüne alındığında Çin ile alakalı yapılan akademik çalışmaların niceliksel ve niteliksel olarak incelmeye tabi tutulması son derece önemlidir.

Bu nedenlerle bu çalışmada Türkiye’de Çin hakkında yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışma yapılırken Türkiye’de Çin hakkında yayımlanmış makaleler, kitaplar ile doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. İlgili akademik çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmemiş olup çalışmanın amacına paralel olarak yazıldıkları alan ve tarih ön planda tutularak Çin hakkında Türkiye’de yapılan çalışmalar ile Çin’in artan önemi arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, çalışmanın içeriği dikkate alındığında veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi benimsenmiştir. Milli kütüphaneden kitaplar ve makaleler ile YÖK’de kayıtlı tezler incelenmiş ve konularına, yazıldıkları yıla göre tasnif edilmiştir. Bu verilerin toplanması ve tasnif edilmesi sonucu elde edilen bulgular önce doğrudan aktarılmış ardından güncel veriler ışığında yorumlanmıştır.

Türkiye’de Çin Hakkında Yazılmış Kitapların İncelenmesi

Bu bölümde Türkiye’de Çin ile alakalı olarak yazılmış kitaplar incelenmiştir. Söz konusu kitaplar konu ve basım tarihi ve dil

bakımından incelenerek bu alandaki literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Kaynak olarak Milli Kütüphane veri tabanı² kullanılmıştır. Tarama sonucunda ülkemizde bu konuda yayımlanan kitapların ekseriyeti, 2000’li yıllardan sonra yazılmış veya yayımlanmıştır. Gerçekleştirdiği ekonomik atılımla uluslararası siyasette önemli bir güç haline gelen ve 1980 sonrasında küresel düzeni doğrudan etkilemeye başlayan Çin’e olan ilginin ülkemizde son dönemde artmış olması doğal karşılanabilir. Buna mukabil, tarihsel olarak derin köklere haiz olan Türk-Çin ilişkilerinde Türkiye tarafının muhatabını daha yakından tanınması için Çin’e dair daha fazla nitelikli kitaba sahip olması gerektiği açıktır.

Konu bakımından ele aldığımızda Çin ile alakalı kitap yayınlarının çoğunluğunun tarih, ekonomi ve uluslararası ilişkiler alanlarında olduğu anlaşılmaktadır. Türklerin Çin ile olan tarihsel bağlarının çok eskilere dayanması tarih çalışmalarının önemli bir motivasyonu olarak değerlendirilebilir. Söz konusu kitaplar arasında Çin’in kadim tarihine ve kültürüne olan ilginin yanı sıra Çin-Türk münasebetleri de önemli bir bölümü oluşturmaktadır. Ekonomi ile alakalı kitaplarda Çin’in yükselişi, Çin-ABD ilişkilerinin ekonomi politikası gibi konuların yanı sıra, Türk ekonomisinin Çin ile olan ilişkisi, Türkiye’ye yönelik Çinli yatırım imkanları ve turizm gibi konular da ele alınmaktadır. Uluslararası ilişkiler alanında ise, Çin’in küresel siyasetteki etkinliği, Türkiye-Çin ilişkileri, Çin-Batı ilişkileri ve Çin’in komşularıyla ilişkileri gibi konular ağırlıklı alanlar olarak karşımızda durmaktadır.

Türkiye’de Çin hakkında yazılmış kitapların çoğunluğu Çince, Türkçe ve İngilizce gibi dillerden oluşsa da Almanca, Fransızca vb. birçok dilden de kitaplar basılmıştır. 1000’den fazla Çince kitabın yanı sıra 960 İngilizce, 348 Türkçe kitap bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkçe yazılmış ve sonradan Türkçeleştirilmiş kitaplar incelenmiştir. Çin ile alakalı olarak Türkçe yazılan kitapların 185’i çeviri olma özelliği göstermektedir. Geriye kalan 163 kitap, Türk yazarlar tarafından Türkçe yazılmış olup Çin gibi geniş bir araştırma alanında daha fazla kitap yayını yapılması gerektiği açıktır. Türkiye’de Çin’in ve Çin kültürünün anlaşılması, idrak edilmesi ve Çin ile daha sağlıklı ve müteakabiliyet eksensli bir

² Milli Kütüphane Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/default.aspx>, Erişim Tarihi: Kasım 2018- Nisan 2019.

ilişkinin kurulabilmesi için söz konusu Türkçe yayınların sayısının artırılması önemli bir gerekliliktir.

Buradan itibaren Çin ile alakalı yazılan kitapların konu ve zaman bakımından detaylı incelenmesi mümkündür.

Kitapların Yayın Tarihlerine Göre İncelenmesi

Çin ile alakalı kitaplar 20.yy'ın başından itibaren ele alındığında, 1940'lara kadar toplam 11 kitabın basıldığı görülmektedir. 1940-1950 arasında önemli bir artış meydana gelmiş ve toplam 26 kitap basılarak bu alandaki çalışmalar arttırılmıştır. 1950'den sonra ise çalışmalarda önemli bir azalma meydana gelmiştir. 2000 yılına kadar neredeyse her yıl sadece bir kitap basılmıştır. Çin'in ekonomik yükselişinin başladığı 1980'li yıllarla birlikte çalışmalar artmaya başlarken. 2000 sonrası ise her yıl basılan kitap sayısı, çift haneli sayılarla ifade edilir düzeye gelmiştir. 2016 yılında 56 kitap ile rekor seviyeye yükseldiği görülmektedir. Çin'e olan ilginin artması ve Türkiye-Çin ilişkilerinin gelişmesi ile beraber önümüzdeki yıllarda bu sayıların daha da artacağı beklenebilir.

Kitapların Konu Bakımından İncelenmesi

Türkiye'de Çin ile alakalı Türkçe basılan kitaplar konu bakımından incelendiğinde, en fazla yayın yapılan alan, Çin kültürü ve Çin'in toplumsal yapısıyla alakalı yazılan romanlardır. Bu alanda yazılan toplam kitap sayısı 112'dir. Söz konusu kitaplar arasında çocuk hikâyeleri ve masallar gibi bu çalışmanın esas konusunu teşkil etmese de bir ülkenin anlaşılması bakımından yardımcı olabilecek alanlarda yazılmış eserler de bulunmaktadır. Bu kitapların 86 tanesi Çince'den çeviri iken geriye kalan 26 kitap Türkçe yazılmıştır.

En fazla kitap yazılan ikinci alan Tarihtir. Tarihle alakalı toplamda 72 kitap bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere Türk-Çin ilişkilerinin uzun yılları aşan tarihsel süreci göz önünde bulundurulduğunda bu alanda görece fazla çalışma yapılmış olması son derece normaldir.

Ekonomi alanında toplam 51 kitap basılmış olup bunların büyük çoğunluğu Çin'in uluslararası ekonomide artan ağırlığı ile doğru orantılı olarak son zamanlarda yayımlanmıştır. Söz konusu kitapların 19'u çeşitli dillerden çevrilmiş kitaplardır. Geriye kalan 32 kitap ise, Türkçe yayımlanmıştır.

Uluslararası ilişkiler konusunda toplamda 29 kitap yazılmıştır. Bu kitapların 5’i çeviri niteliğinde olup geriye kalan 24 kitap Türkçe yazılmıştır. Çin’in küresel siyasetteki rolü göz önüne alındığında bu alanda Türkçe yayın sayısının artırılması gerektiği gibi birçok yabancı yayının çevirisinin de Türkçeye kazandırılmasının Türkiye’deki Çin literatürünün gelişmesi ve Türk-Çin siyasi ilişkilerinin seyrine olumlu etkide bulunması için elzem olduğu açıktır.

Sinoloji alanında ise toplam 18 kitap yazılmıştır. Bunların ekseriyeti sözlük ve gramer kitabından oluşmakta olup Çince öğrenimine katkıda bulunmayı amaçlayan kitaplardır. Söz konusu kitapların üçü çeviri mahiyeti taşıırken 15’i Türkçe yazılmıştır. Burada belirtmek gerekir ki Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF)’de açılan Sinoloji Bölümünün söz konusu yıllarda Türkiye’deki Çin çalışmalarına önemli etkisi olurken, daha sonra Çin ile alakalı uzunca bir dönem çalışmaların yetersiz kaldığı aşikardır. Çin’in anlaşılması için Çin dilinin kapsamlı ve doğru bir şekilde bilinmesi gerektiği açıktır. Söz konusu süreç, Çin dilini daha etkin bir şekilde öğretebilecek kitapların basımı ile daha mümkündür.

Çin ile alakalı yazılan kitapların 13 tanesi Siyaset Bilimi alanında yazılmıştır. Söz konusu kitapların üçü Türkçe yazılmış olup 10 tanesi çeviri şeklindedir. Siyaset bilimi alanında yapılan çalışmalar Çin devlet düşüncesi, anayasa hukuku, idare hukuku gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Kadim Çin devlet düşüncesinin anlaşılması ve Çin-Türkiye ilişkilerinin Çin nezdindeki felsefi altyapısının daha sağlıklı tahlili için bu alandaki kitapların sayısının artması gerektiği açıktır.

Felsefe, yayımlanan 14 kitap ile Çin hakkında yazılan kitaplar arasında önemli bir yere sahiptir. Bu kitapların sekiz tanesi başka dillerden yapılan çeviriler iken altı tanesi doğrudan Türkçe yazılmış kitaplardır. Kuşkusuz Çin düşünce sisteminde önemli bir yere sahip olan Konfüçyüs felsefesinin anlaşılması, Çin’in hem geçmişteki eylemlerinin anlaşılması hem de gelecekteki eylemlerinin tahmin edilmesinde önemli bir yoldur. Bu açıdan Çin düşünce sistemi ve Çin’in temel felsefesini anlamak ve bunların bilinmesini sağlamak için hem daha önce yazılmış kitapların Türkçeye kazandırılması hem de özgün bir gözle yapılan araştırmalar sonucu yazarlarımızın

doğrudan Türkçe kitaplar yazarak literatüre kazandırmaları önemli bir hedef olmalıdır.

Çin kültürel ve toplumsal yapı farklılıklarından dolayı yıllarca birçok gezginin dikkatini çekmiştir. Çin’e gitme fırsatı bulup orada zaman geçiren insanlar Çin kültürünü tanıtmak ve yaşadıkları olayları anlatmak amacıyla gezi yazıları kaleme almışlardır. Gezi yazıları bu açıdan Çin’in kültürel doğasının öğrenilmesi açısından birinci elden kaynaklardır. Bu alanda yayımlanan 12 kitap bulunmaktadır.

Bu temel alanların dışında din, mitoloji, bölge araştırmaları, Çin’de Sosyal Yaşam, Sosyoloji, Kamu Yönetimi ve tıp gibi alanlarda da sayıca az da olsa yayımlanmış kitaplar bulunmaktadır. Ancak bu alanlarda yazılan kitap sayısının az olması bu alanlara özel bir ağırlığın verilmediğini göstermekte olup çalışma içerisinde ağırlıklı olarak incelenmemiştir.

Türkiye’de Uygur Türkleri üzerine de 1930’lu yıllardan itibaren çeşitli alanlarda 101 adet kitap yayımlanmıştır. Bu kitapların ekseriyeti Türkçe basılmış olmakla beraber, İngilizce, Rusça gibi dillerde de çeşitli kitaplar yayımlanmıştır. Kitaplar ağırlıklı olarak Uygur Türkçesi ile alakalı dilbilim kitapları, sözlükler ve folklorik temalı kitaplardan oluşmakla beraber tarih ve gezi gibi alanlarda da kitaplar basılmıştır. Doğu Türkistan’da yaşanan Uygur Türk dramı ve Çin’in Doğu Türkistan politikaları ile alakalı kitapların yetersizliği son derece açıktır. Türk kamuoyunun ve halkın bilinçlenmesi açısından bu tarz yayınların arttırılması gerektiği aşikardır.

Türkiye’de Çin Hakkında Yazılmış Makaleler

Türkiye’de yayımlanmış Çin araştırmaları konusundaki makaleler incelenirken “Milli Kütüphane” veri tabanı kullanılmıştır. Bu bölümde Çin üzerine yazılan makaleler yayım tarihleri ve konularına göre tasnif edilmiş olup, 1910 yılından başlanmak üzere günümüze kadar 10’ar yıllık periyotlar halinde ele alınmıştır. Bu bölümde bu tasnif sonucunda elde edilen veriler paylaşılacak, ardından bu veriler üzerinden çıkarımlar yapılacaktır.

Bu çalışma kapsamında 849 makale incelenmiştir. Doğrudan Çin ile ilgili yazılan makalelerin yanı sıra 1949 yılında Çin’in kontrolüne giren Doğu Türkistan üzerine yazılan makaleler de çalışmaya dahil edilmiştir. Bu bakımdan incelenen 849 makalenin

93 adeti Doğu Türkistan üzerine yazılan makalelerdir. Türkiye’de yayımlanan makalelerin konu dağılımına baktığımızda Siyasal Bilimler, Tarih ve Ekonomi üzerinde yoğunlaşıyor olsa da hukuktan felsefeye, psikolojiden matematiğe kadar birçok alanda yayınlanmış makale bulunmaktadır.

Makalelerin Yayım Tarihlerine Göre İncelenmesi

Ülkemizde Çin ile ilgili yayımlanmış makalelere tarihsel olarak baktığımızda Cumhuriyet döneminin öncesine kadar gittiği görülmektedir. Yaklaşık 100 yıllık bir sürecin incelendiği bu çalışmada çalışma kolaylığı olması açısından kabaca incelenecek olan bu 100 yıl, 10’ar yıllık periyotlara ayrılmıştır. Bu çalışma sonucunda 1910-1920 yılları arasında dört, 1921-1930 yılları arasında sekiz, 1931-1940 yılları arasında 23, 1941-1950 arasında 47 makale yayımlanmıştır. Bu tarihe kadar Doğu Türkistan ile alakalı bir makale yayımlanmamış olup bu konuda ilk makaleler 1950’li yıllarda yayımlanmaya başlamıştır. 1951-1960 yılları arasında beşi Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 28 makale, 1961-1970 yılları arasında 18’i Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 63 makale, 1971-1980 yılları arasında beşi Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 86, 1981-1990 yılları arasında sekizi Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 104, 1991-2000 yılları arasında 22’si Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 98, 2001-2010 yılları arasında 20’si Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 242, 2011-2018 yılları arasında da 15’i Doğu Türkistan ile alakalı olmak üzere 146 makale yayımlanmıştır.

Makalelerin Yazıldığı Alanlara Göre İncelenmesi

Türkiye’de yazılmış ve yayımlanmış makalelere bakıldığında, en fazla çalışma yapılan alan 267 ile “Siyasal Bilimler” alanıdır. 1910 yılında başlayan Çin çalışmalarının Siyasal Bilimler alanında gelişmesi ve yayılması 21.yüzyıl içerisinde olduğu görülmektedir. 2000 yılına kadar yani 90 yılda bu alanda 126 makale yayımlanırken bu tarihten sonraki 18 yılda 141 makale yayımlanmıştır.

Ekonomi alanına bakıldığında ilk çalışmalar 1930’lu yıllarda yayımlanmış olup Çin üzerine toplam 190 makale yayımlanmıştır. 1970 yılına kadar 20 makale yayımlanmış olup bu tarihten sonra Çin’in ekonomik kalkınma politikasının sonucu olarak ekonomi alanında yazılan makale sayısında gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir. Bu tarihten sonraki 10 yılda yani 1971-1980

arasında 30 makale yazılmıştır. Sonraki on yılda da 31 makale yazılmış olup bu alanda asıl artış 2001-2010 yılları arasında olmuştur. Bu dönemde 71 makale yayımlanmış olup bu tarihten itibaren bir düşüş göze çarpmaktadır. 2011 yılından günümüze ekonomi alanında 22 makale yayımlanmıştır. Bu düşüş bu tarihlerde Çin'in sadece ekonomi devi olarak değil aynı zamanda siyasi bir dev haline gelmesi ve çalışmaların bu alana kayması ile açıklanabilir.

Tarih alanında yayımlanmış 124 makale bulunmaktadır. Tarih alanı incelendiğinde diğer alanlardan farklı olarak Doğu Türkistan üzerine yazılan makalelerin önemli yer tuttuğu görülmektedir. Toplam makalelerin 35 adeti Doğu Türkistan üzerine yazılmıştır. Tarih alanında yazılan makaleler tarihsel olarak incelendiğinde her dönem bu alanda çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak diğer alanlarda olduğu gibi tarih alanında da son dönem sayısal bir artış görülmektedir. Son 30 yılda 64 makale yazılmıştır.

Çin üzerinde yoğun çalışma yapılan alanlardan biri de mimarlıktır. Bu alanda 48 makale yayımlanmış olup Çin mimarisi üzerine çalışmalar 21.yüzyılın bir olgusudur. Bu alanda yayımlanan 48 makalenin 42'si son 19 yılda yayımlanmıştır.

Çin üzerine yoğun çalışma yapılan alanlardan biri de sosyolojidir. Toplam 34 makalenin yayınlandığı bu alandaki ilk çalışma 1926 yılında yapılmıştır. Bu tarihten 1990 yılına kadar her 10 yıllık zaman dilimi dikkate alındığında dengeli bir seyir görülmüş olup 1991-2000 yılları arası sosyoloji alanında yayım yapılmamıştır.

Yukarıda sayılan alanlar toplam makalelerin yaklaşık olarak yüzde seksenini oluşturmaktadır. Bu alanlar dışında edebiyat, halkbilimi, felsefe, mühendislik, dil, tıp, istatistik, matematik ve hatta paleontoloji ve zooloji alanlarında da makaleler yayımlanmıştır. Ancak bu alanlar genel toplam içerisinde yoğun bir yer kaplamamaktadır.

Yukarıda Çin ile ilgili verilerin yanı sıra 93 adet Doğu Türkistan ile ilgili makale çalışma kapsamına alınmıştır. Bu konudaki çalışmalar 1950'li yıllarda başlamış olup günümüze kadar artarak gelmiştir. Ancak sayısal olarak baktığımızda yaklaşık 70 yıl gibi bir sürede bizim için önemli olan bu bölge ile ilgili ve son

zamanlarda bölgede yaşanan insani trajedilere rağmen sadece 93 makalenin yayımlanmış olması sorgulanmaya muhtaçtır.

Doktora Tezleri

Türk üniversitelerinde yapılan akademik çalışmaların nicelik bakımından sürekli artış içinde olduğu bilinen bir gerçektir. YÖK'ün lisansüstü tezler ile ilgili sitesinde (<https://tez.yok.gov.tr>)³ Çin ile ilgili olan 65 doktora tezi bulunmaktadır. Bunların içinde erişim izni olan 39 tez bu çalışmada incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Erişim izni yazar tarafından kısıtlanan tezler çalışmanın ana konusuna dâhil edilmemiş olup çalışmanın sonunda kısaca bahsedilmiştir.

Aşağıda öncelikle erişim izni olan tezlerin incelenmesi sonucu elde edilmiş genel bilgiler verilmiş ve genel çıkarımlarda bulunulmuştur, daha sonra ise alt başlıklarda tezler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu yapılırken tezlerin içeriklerine çok fazla girilmeden bu tezler yazılırken kullanılan kaynaklar incelenmiş, tezlerin yayım zamanları karşılaştırılmış ve ortak yönleri ile farklılıkları üzerinde durulmuştur. Çalışma sürecinde çalışmaya dahil edilen tezlerin önemli bir kısmının isimleri çalışmanın içerisinde veya dipnot şeklinde verilmiştir.

Çin konusunda yazılmış doktora tezleri incelendiğinde, konunun birbirinden farklı ana bilim dalı tarafından inceleme konusu yapıldığı görülecektir. Bu alanlar arasında tahmin etmesi kolay olan uluslararası ilişkiler, Tarih ve İktisat gibi anabilim dallarının yanı sıra işletme, eğitim, bankacılık gibi alanlarda bulunmaktadır. İncelenen 39 tez içerisinde bölüm olarak bakıldığında Tarih bölümü 7 doktora tezi ile en fazla tez yazılan alan konumundadır. Tarih bölümünü yazılan 6 doktora tezi ile uluslararası ilişkiler bölümü takip etmekte, arkasından 4 tez ile sinoloji ve İktisat bölümü gelmektedir. İncelenen 39 tezin yazıldığı dillerine baktığımızda 33 tezin Türkçe, 6 tezin ise İngilizce yazıldığı görülmektedir.

Tarih

Tarih alanında incelenen yedi doktora tezi-yazıldığı tarihlere bakıldığında tamamının son 20 yıl içerisinde yazıldığı görülmektedir. Bu tezler konu olarak incelendiğinde iki tanesinin

³ Yüksek Öğrenim Kurumu Resmi İnternet Sitesi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>, Erişim Tarihi: Aralık 2018-Nisan 2019.

Çin içerisinde yaşayan iki din (Taoizm ve İslamiyet) ile ilgili olduğu görülmektedir⁴. Yine diğer iki tez içerik olarak Çin ile ilgili olmayıp Çin kaynakları temel alınarak farklı konular üzerinde durulmuştur.⁵ Diğer tezler ise Çin ile başka ülkelerin ilişkilerinin karşılaştırılması şeklinde olup, Çin hakkında genel bilgi veren tek tez 2008 yılında “*Stratejik açıdan Çin’in Dünü ve Bugünü*” adlı tezdır⁶. Bu açıdan bakıldığında Çin’in gelenek göreneklerini, örf ve adetlerini kapsayan bir doktora tezi incelenen tezler içerisinde bulunmamıştır. Tarih alanında yazılan tezler için kullanılan kaynaklar incelendiğinde dört tezte sadece Türkçe ve İngilizce kaynaklar kullanılmış diğer 3 tezte ise yer yer Çince kaynaklara da yer verilmiştir.

Uluslararası İlişkiler

Bu alanda incelenen tezlerin biri hariç diğerleri Türkçe yazılmıştır. Bu tezlerin tamamı 2009 ve sonrasında yazılmıştır. Bu tezlerin iki tanesi Çin ile diğer ülke veya örgütler arasındaki ilişkileri incelemiştir.⁷ İki tez Çin’in güvenlik sorunlarına değinmiştir. Bunlardan biri Çin’in gelişen sanayisinin ve nüfusunun çokluğunun sonucu olarak artan enerji ihtiyacını ve buna bağlı olarak ortaya çıkan enerji güvenliği tehlikesini bertaraf etmek için Orta Asya’nın Çin için önemini tartışmaktadır⁸. Diğer bir tezte Çin’in uluslararası sisteme bakış açısı değerlendirilmiş ve Çin’in son yıllarda başardığı ekonomik gelişmenin bir tehdit olarak algılandığı ABD tarafına karşı dış politikası irdelenmiştir.⁹ İncelenen altı teze bakıldığında tamamında İngilizce ve Türkçe kaynaklar kullanıldığını ve hiç Çince kaynak kullanılmadığını

⁴ Bumairimu Abudukelimu, “Çin Kaynaklarına Göre Taoizm”, Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.DR. Mustafa Erdem,2011, Ankara ve Maerjiang Wu, “Çin Kaynaklarına Göre Mançu (Çing) Hanedanı Döneminde (1644-1911) Çin’de İslamiyet.”, Marmara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nuh Arslantaş, 2018, İstanbul.

⁵ Mehmet Zeren, “Çin Kaynaklarına Dayanarak Batı Gök Türkleri Hakkında Bilgi”, İstanbul Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, İstanbul, 2004 ve Nuraniye Hidayet Ekrem, “Çin Elçisi Chang Ch’ien’in Seyahatnamesine Göre Orta Asya’daki Etnik Gruplar”, Hacettepe Üniversitesi, SBE, Danışman: Özkan İzgi, 1999, Ankara.

⁶ Hasan Bilgin, “Stratejik Açıdan Çin’in Dünü ve Bugünü”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Danışman: Doç. Dr. Kemal Arı, 2008, İzmir.

⁷ Umut Bekcan, “Yeni Dünya Düzeninde Rusya-Çin İlişkileri”, Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Erel Tellal, 2012, Ankara ve Özlem Zerrin Keyvan, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Birliği-Çin İlişkileri-Tehditler, Fırsatlar, Öneriler”, Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Mustafa Nail Alkan, 2015, Ankara.

⁸ İsa Burak Gonca, “Enerji Güvenliği Çerçevesinde Çin Halk Cumhuriyeti’nin Orta Asya’daki Jeo ekonomik Çıkarları” Çıkarları”, Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Timuçin Kodaman, 2017, Isparta.

⁹ Cemre Pekcan, “Çin’in Uluslararası Sisteme Bakışı ve ABD’ye Yönelik Politikası”, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ahmet Mete Tuncoku, 2015, Çanakkale.

görmekteyiz. Bu durumda uluslararası ilişkiler alanında yazılan tezlerin tek bir bakış açısını yansıttığı söylenebilir ve Çin bakışını ne kadar doğru anlatabildiği tartışmalıdır.

Sinoloji

Bu alanda dört doktora tezi inceleme konusu yapılmıştır. Bu doktora tezlerinin tamamı Türkçe yazılmış ve hepsi 2010 ve sonrası tarihlerde yayımlanmıştır. Üç doktora tezi doğrudan Çin ile ilgili olmayıp Çin kaynaklarına dayanılarak diğer milletler ile ilgili bilgiler incelenmiştir. Bu tezlerde Çin kaynaklarında dayanılarak Türklerle ilgili efsaneler incelenmiş¹⁰, yine Çin kaynaklarında yabancılara nasıl bakıldığında üzerinde durulmuştur¹¹. Bu konu kapsamındaki diğer tez¹² ise bu kaynaklara dayanılarak 16.yüzyıldaki Osmanlı- Çin ilişkileri tartışılmıştır. İncelenen son tezde¹³ ise Çin düşünürü Lao Tzu'nun düşünce yapısı anlatılmaya çalışılmıştır. İncelenen tezlerin tamamında Çince, Türkçe ve İngilizcenin yanında kaynak olarak kullanılmış olup Çin kaynaklarına dayandırılarak yazılan tezler olmaları dolayısıyla olması gerekenin bu olduğu kolaylıkla söylenebilir.

İktisat

İktisat alanında dört doktora tezi incelenmiştir. Bu tezlerin tamamı Türkçe yazılmıştır. Tezlerin tamamının son 10 yıl içerisinde yayımlanmıştır ve bu durum Çin'in son yıllarda ekonomide yaşadığı başarılı dönüşümün net bir göstergesidir. Bu alanda yazılan iki tezde¹⁴ Çin diğer ülkeler ile karşılaştırılma için kullanılmıştır. Diğer bir tezde¹⁵ Çin ekonomisinin 1980 sonrası dönemde yaşadığı dönüşüm üzerinde durulmuş ve Çin'in kapitalistleşen ekonomisinin dünya ekonomik çarkına

¹⁰ Yıldız Berkkan, "Çin kaynaklarına göre Türklerle ilgili efsaneler", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2018, Ankara.

¹¹ Gürhan Kırılan, "Çin Klasik Metinlerinde Yabancılar", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2012, Ankara.

¹² Giray Fidan, "Çin kaynaklarına göre 16. yüzyılda Osmanlı Çin ilişkileri ve Çin'de Osmanlı ateşli silahları", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2010, Ankara.

¹³ Gonca Ünal Chiang, "Çin düşünürü Lao Tzu'nun metafiziksel düşünce yapısının temel kaynağı", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2015, Ankara.

¹⁴ Dilek Şahin, "Türkiye'de imalat sanayinin yapısal dönüşümü ve rekabet gücündeki değişim: Çin ekonomisi ile karşılaştırma", Erciyes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Oğuzhan Türker 2015, Kayseri ve İsmet Göçer, "Yabancı doğrudan yatırımların makroekonomik ve verimlilik etkileri: Türkiye, Çin ve Hindistan örneği, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Osman Peker, 2013, Aydın.

¹⁵ Kerem Gökten, "Çin ekonomisi'nde dönüşüm ve kapitalist dünya sistemine eklemlenme süreci (1978-....)", Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nurcan Özkaplan, 2009, Ankara.

eklemlenmesi süreci tartışılmıştır. İncelenen son tezde¹⁶ ise Çin ekonomisinin gelişiminin Türkiye’nin dış ticaretine etkisinden bahsedilmiştir. Bu alanda incelenen doktora tezlerinin tamamı İngilizce ve Türkçe kaynaklardan yararlanılarak yazılmış Çince birincil kaynaklardan yararlanılmamıştır.

İşletme

Bu çalışmada işletme alanında yazılan üç tez incelenmiştir. Bu tezlerin tamamı Türkçe yazılmış ve tüm tezler son on yıl içerisinde yayımlanmıştır. İki tez Çin ile Türkiye dahil diğer bazı ülkeler ile karşılaştırma şeklinde yazılmıştır. Diğer tezde¹⁷ ise Çin’den yapılan ithalatın Türkiye’deki firmaları nasıl etkiledikleri üzerinde durulmuştur. Üç tezin tamamında Türkçe ve İngilizce kaynaklardan yararlanılmış olup Çince kaynaklara yer verilmemiştir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bu alanda iki tez inceleme konusu yapılmış olup bu tezler 2012 ve 2014 yılında yayımlanmıştır. Bu tezlerden biri İngilizce biri Türkçe yazılmıştır. İki tezde de¹⁸ Çin’deki ekonomik dönüşüm ve bu dönüşümün etkileri üzerine çalışılmıştır. Bu tezlerde ağırlıklı olarak İngilizce ve yer yer Türkçe kaynaklar kullanılmıştır.

Eğitim

Eğitim alanında bu çalışmada iki tez incelenmiştir. Bu tezler son altı yıl içerisinde yayımlanmış olup yazım dilleri Türkçe’dir. Bu iki tezde karşılaştırma yöntemi kullanılmış ve Çin ile Türkiye ve diğer ülkelerin eğitim yöntemleri incelenmiştir. Adı “Türkiye, Almanya, Fransa, Çin ve Japonya’da öğretmen yetiştirme (2000-2017)” olan tezde bu ülkelerin eğitimci yetiştirme programları incelenmiş ve Türkiye’nin yapması gereken yenilikler tartışılmıştır. Diğer tezde¹⁹ ise Türkiye ve Çin arasında beden eğitimi dersi

¹⁶ Arif Güller, “Çin ekonomisinin gelişimi ve Türkiye’nin dış ticaretine etkisi”, Anadolu Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ergül Han, 2012, Eskişehir.

¹⁷ Murat Berberoğlu, “Çin’den Yapılan İthalatın Türkiye’deki Firmaların Performansına Etkisi: İSO 1000 Araştırması”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Bünyamin Er, 2014, Trabzon.

¹⁸ Meryem Nergis Ataçay, The Transformation of The Chinese State and its Role in The Economy during the reform Period: The Sustaining State Ownership”, “Bir Toplumsal Üretim Tarzının Dönüşümü Deneyiminde Yönetim Reformları- Kentleşme Hareketleri İlişkisi: Çin Örneği”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aylin Topal Yılmaz, 2014, Ankara.

¹⁹ Mihriay Musa, “Türkiye ve Çin’deki İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Karşılaştırılmalı olarak İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Belgin Gökyürek, 2012, Ankara.

öğretim programları karşılaştırılmıştır. İki tezde de ağırlıklı olarak Türkçe kaynaklar kullanılmıştır.

Bankacılık

21.yüzyılda Çin’in ekonomik açıdan yakaladığı ivme sonucu bankacılık alanında da Çin üzerine yazılmış eserler görülmeye başlanmıştır. Bu yüzyılın ilk 10 yılı içerisinde Çin hakkında bankacılık üzerine yazılmış iki doktora tezi vardır. Türkçe yazılan bu tezlerden biri doğrudan yabancı yatırımların Türkiye’nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkilerini incelerken Çin karşılaştırma amacı ile kullanılmıştır. Diğer tezde ise Çin ana süje olarak yer almakta ve ekonomik küreselleşme sürecinde Çin’in finansal sistemi incelenmektedir. Bu tezlerde Türkçe ve İngilizce kaynaklar ağırlıklı olarak kullanılmak ile birlikte Çin Finansal sistemi üzerine yazılan tezde bazı Çince kaynaklar kullanılmıştır.

Diğer Alanlarda Yapılan Çalışmalar

Yukarıda başlık halinde incelenen alanlar dışında yayımlanmış birer tezin incelendiği bölümlerde bulunmaktadır. Bu başlık altında bu tezlerden kısaca bahsedilecektir. İlk olarak bahsedilecek bölüm Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bölümüdür. Bu bölümde 2007 yılında yayımlanmış *“A Study on The Future Scenarios of the International System with a Focus on China: A Mixed Research Approach”* adlı tez incelenmiştir. Bu tez Çin’e genel bir bakış niteliğindedir ve genel olarak Çin’in askeri, ekonomi, politika gibi alanlarının incelenmesi şeklindedir. Bu tezde kaynak olarak tamamen İngilizce kaynaklardan yararlanılmıştır.

Batı dilleri alanında Amerikan Kültür ve Edebiyat bölümünde 2008 yılında yayınlanmış bir tez incelenmiştir. Bu tezde²⁰ Irk tanımıyla birlikte ABD’de yaşayan Çinlilerin göç nedenleri ve ABD’ye katkıları ve Çinli Amerikalıların deneyimleri ve tarihsel geçmişleri incelenmiştir. Bu tezde tamamen İngilizce kaynaklar kullanılmıştır.

Çalışmamızda Japon Dili ve Edebiyatı alanında yapılan bir çalışmaya da yer verilmiştir. 2008 yılında yazılan bu Türkçe tez²¹ çalışmasında Tang dönemi Çin kültürünün Japon kültürü

²⁰ Özlem Karagöz, “Defining race: Cixed-race relationships in the contemporary Chinese-American novel”, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nilfen Gökçen 2008, İzmir.

²¹ Abdullah Malkoç, “Tang Dönemi Çin kültürünün Japon kültürüne etkileri (619 - 907)”, Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2008, Ankara.

üzerindeki etkileri üzerine çalışılmıştır. Bu çalışmanın büyük çoğunluğunda İngilizce kaynaklar kullanılmış yer yer Çince kaynaklara yer verilmiştir.

Radyo Televizyon ve Sinema Bölümünde yazılan bir doktora tezi de bu çalışmada incelenmiştir. 2006 yılında yazılan bu Türkçe tezde İngilizce Türkçe ve Çince kaynaklar kullanılmıştır. Bu çalışmada²² Çin, internetin ideolojik propaganda aracı olarak kullanılmasının incelenmesinde bir örnek vaka olarak ele alınmıştır.

Çin’in konu edinildiği doktora tezlerinden biri de Kamu Hukuku alanındadır. 2009 yılında Türkçe yazılmış olan bu tezde²³ Elektrik sektörünün regülasyonu konusunda Çin, Türkiye, AB, Rusya ve Güney Amerika uygulamaları karşılaştırılmıştır. Çoğunlukla İngilizce kaynaklardan yararlanılmıştır.

2018 yılında psikoloji alanında yayımlanmış bir çalışma²⁴ da burada incelenmiştir. İngilizce yazılan ve kaynak olarak da neredeyse tamamı İngilizce olan bu çalışmada Türkiye ve Çin karşılaştırılmalı olarak verilmiştir.

Bilim ve teknoloji bölümünde 2014 yılında yayımlanan doktora tezinde²⁵ geriden gelen bir devletin teknoloji alanında diğer gelişmiş devletleri yakalamasında devletin rolü örnek olay üzerinden irdelenmiştir. İngilizce yazılan bu tezde tamamen İngilizce kaynaklar kullanılmıştır.

Denizcilik İşletmeleri alanında yazılan bir tez de bu çalışmada kullanılmıştır. 2007 yılında Türkçe yazılan bu tezde²⁶ Türkiye’nin Çin ve Almanya arasındaki ticarete bir merkez olup olamayacağı tartışılmıştır. Bu tezde Türkçe ve İngilizce kaynaklar kullanılmıştır.

---

²² Şevket Nasir, “İnternetin ideolojik propaganda aracı olarak kullanılması: Çin Halk Cumhuriyeti örneği” Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nurettin Güz, 2006, Ankara.

²³ Elvin Evrim Özcan, “İdare Hukuku açısından Türkiye’de elektrik sektörünün regülasyonu ve Avrupa Birliği, Rusya, Çin ve Güney Amerika uygulamaları”, Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ender Ethem Atay, 2009, Ankara.

²⁴ Yeşim Üzümcüoğlu Zihni, “The Relationship Between Traffic Climate And Driver Behaviors: Explicit And Implicit Measures With Turkish And Chinese Samples”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Türker Özkan, 2018, Ankara.

²⁵ Ali Ulaş Emiroğlu, “State-Led Catch-Up: Chinese Telecom Equipment Industry”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Erkan Erdil, 2014, Ankara

²⁶ İsmail Bilge Çetin, “Deniz ticaretinin geliştirilmesinde ulaştırma ağları için ilgi analizleri: Türkiye-Almanya-Çin uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ayşe Güldem Cerit, 2007, İzmir.

Bu çalışmamızda incelenen son doktora tezi Deniz Ulaştırma Mühendisliği Bilim Dalında 2011 yılında yazılmış tezdır. Bu tezde²⁷ Çin ile Almanya arasındaki deniz ticaretinde Türkiye’nin konumu tartışılmıştır. İngilizce ve Türkçe kaynaklardan yararlanılarak yazılan bu tez Türkçedir.

Çalışmaya Dahil Edilmeyen Tezler

YÖK’ün resmi internet sitesinde bulunan ancak erişim izni bulunmayan 26 doktora tezi bu çalışmaya dahil edilmemiş olmasına rağmen bu başlık altında, edinebildiğimiz bilgiler ışığında kısaca bahsedilecektir. Bu 26 tezin alanlarına baktığımızda yukarıdaki incelenen tezlere benzer bir sonuç ortaya çıkmakta ve çoğunluğu tarih (8) ve uluslararası ilişkiler (8) bilim dalı oluşturmakta ve arkasından dört tez ile sinoloji bölümü gelmektedir. Bu tezlerden 22 tanesi son 20 yıl içerisinde yayımlanmış olup bu durum Çin’in yaşadığı dönüşüme paralel şekilde araştırma konusu olduğunu teyit etmektedir.

İnceleme alanı dışında bırakılan uluslararası ilişkiler tezlerinin tamamı son 10 yıl içerisinde yazılmıştır (biri 2009, diğerleri 2016-2018arası). Bu durum Çin’in son yıllarda yaşadığı ekonomik gelişmenin sonucu olarak uluslararası alanda üzerine çalışılması gereken önemli bir aktör haline geldiği tezini kanıtlar niteliktedir. Bu tezler genel olarak Çin ile hem bölgesel hem küresel güçlerin ilişkilerine ve karşılıklı politikalarına yönelik incelemelerdir. Örneğin, iki tez Çin’in Türkistan/Orta Asya politikalarına ve buradaki güç mücadelesine yönelmişken, bir tez bu bağlamda Orta Doğu ilişkilerine yöneliktir.

Tarih alanında yazılan tezlere bakıldığında çeşitli konularda yazıldığı görülmektedir. Bir tez Çin’in Ortadoğu’da Arap olmayan milletlere yönelik dış politikasından bahsederken İran, İsrail ve Türkiye örnek olarak incelenmiş, başka bir tezde ise Çin’in ve Türkiye’nin modernleşme çabaları karşılaştırılmıştır. 1987 yılında yazılan ve Çin hakkında yazılmış en eski doktora tezi olan tez ise Çin’in 1971 ve 1981 yılları arasındaki Türkistan/Orta Asya politikası incelemektedir.

---

²⁷ Sibel Bayar Çağlak, “Çin- Almanya denizyolu taşımacılığında Türkiye’nin konumunun analizi”, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Danışman: Prof. Dr. Güler Alkan, 2011, İstanbul.

Bir diğer tez ise sosyoloji alanında yapılmış tez olup²⁸, Çin’deki azınlık çoğunluk ilişkileri üzerinde Sarı Uygurların Sosyo-Kültürel yapısı üzerinde yapılan çalışmadır. İlgili tez Çin’in Kansu eyaletinde yaşayan Budist Türkler üzerine yapılan uzun süreli saha çalışması temelinde Çin’in geleneksel düşüncesindeki “biz ve ötekiler” anlayışı, farklılıkların yönetimi mevcut milliyetler politikaları ve onların Sarı Uygur örneğindeki etkileri üzerine odaklanmıştır.

Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi

Türkiye’de Çin üzerine yazılmış ve <https://tez.yok.gov.tr> adresinde yayımlanmış toplam 220 yüksek lisans tezi incelenmiştir. Tezler incelenirken yazıldıkları alanlar ile alakalı bir tasniflendirmeye gidilmiştir. Uluslararası ilişkiler, ekonomi-işletme-, tarih, sosyoloji, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, din, felsefe, dilbilim ve edebiyat, mimarlık, eğitim öğretim, hukuk, iletişim, turizm, istatistik, beslenme- diyetetik ve savunma ve savaş teknolojileri gibi bölümlere ayrılarak toplam 220 tez incelenmiştir.

Söz konusu tezlerin incelenmesinde kabaca iki kriter dikkate alınmıştır. Birincisi yazıldıkları dildir. İnceleme sonucunda tezlerin ağırlıklı olarak Türkçe yazıldığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında önemli oranda da İngilizce teze de rastlanmaktadır. Fransızca ve Almanca yazılmış birkaç tez de bulunmaktadır. İkinci olarak ise tezlerde Çince kaynaklardan yararlanılıp yararlanılmadığı değerlendirilmiştir. Görülmektedir ki Türkiye’de Çin hakkında yazılan tezlerin büyük çoğunluğunda Çince kaynaklar kullanıl(a)mamaktadır. Tahminimiz odur ki bu durum yazarları Çince bilgilerinin yeterli olmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum, mecburi olarak yazarların İngilizce kaynaklara dolayısıyla ikinci el kaynaklara yönelmesi manası taşımaktadır. Bu şekilde üretilen akademik bilginin yeterliliği ise elbette tartışmalıdır.

Çin, Türkiye ile tarihsel bağları haiz bir ülke olmasının yanı sıra özellikle 1980 sonrası dünya politikasında son derece önemli bir aktör olarak ön plana çıkmıştır. Bu bakımdan Çin ile alakalı çalışmaların arttırılması elzemdir. Çin’in bu alandaki akademik çalışmaları ve politikaları da dikkate alındığında, karşı bir akademik bilgi üretim faaliyeti son derece önemlidir.

²⁸ Abdürreşit Celil (Karluk), *Sarı Uygurların Sosyo-Kültürel Yapısı*, Hacettepe Üniversitesi SBE, Danışman, Prof. Dr. M. Cihat Özönder, 2002, Ankara.

Uluslararası İlişkiler

Türkiye'de Çin üzerine yazılmış ve <https://tez.yok.gov.tr> adresinde yayımlanmış tezlerden 89'u uluslararası ilişkiler alanında yazılmıştır. Söz konusu sayı ile beraber, Türkiye'deki Çin araştırmalarının (yüksek lisans düzeyinde) uluslararası ilişkiler disiplini üzerine yoğunlaştığını görülmektedir. Ancak Çin gibi, özellikle 1980 sonrası küresel çapta etki kapasitesini arttıran ve uluslararası ilişkilerde çok daha aktif olarak bir politika izleyen ülke konusunda yapılan araştırmaların nicelik olarak yetersizliği açıktır. Nitelik tartışması ise başka bir araştırmanın konusu olmaya adaydır. Bu bağlamda, yalnızca bu tezlerin Çince kaynak içerip içermediği tartışma konusu yapılacak olup diğer nitelik unsurlarına değinilmeyecektir.

Türkiye'de uluslararası ilişkiler alanında yüksek lisans düzeyinde Çin ile ilgili yazılan tezlerin 31'i İngilizce yazılmıştır. Bu tezlerden hiçbirinde herhangi bir Çince kaynak kullanımına rastlanmamaktadır. Bu tezler ağırlıklı olarak Çin'in bölgesel ilişkileri ve küresel kapasitesi/ yükselişi²⁹ ile alakalı olarak yazılmıştır. Bu kapsamda, Çin- Pakistan,³⁰ Çin- Rusya,³¹ Çin-Avrupa birliği, Çin- ABD,³² Çin- Vietnam³³ ilişkileri gibi konuların yanı sıra, doğu Türkistan meselesi³⁴ ve Çin'in son dönemde dış politika ajandasının ön sıralarında yer alan Afrika ile ilişkileri³⁵ de ele alınmıştır.

Uluslararası ilişkiler alanında yazılan tezlerden iki tanesi ise Fransızca olarak yazılmıştır. Bu tezlerde de herhangi bir Çince

²⁹ Nigar Shiralizade, "Can China Replace The Us As A New Hegemon? The Impact Of The Energy Security In China's Hegemonic Potential", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.Dr. Faruk Yalvaç, 2016, Ankara.

³⁰ Uluç Gülsoy, An Analysis Of China Pakistan Economic Corridor (Cpec) Utilizing Complex Interdependence Theory", Bahçeşehir Üniversitesi, SBE, Danışman: DR. Sean Michael Cox, 2018, İstanbul.

³¹ Derya Yurdakul, "Northeast Russian-Chinese Relations And Asian Security: 1991-2009", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Oktay F. Tanrısever, 2009, Ankara.

³² Aynabat Garayeva, "State Behavior In Cyberspace: Russia, China And The USA", İstanbul Bilgi Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Mehmet Ali Tuğtan, 2014, İstanbul.

³³ Yılmaz Durmaz, The Role Of The Asean Way In Vietnam's South China Sea Policy Towards China" İstanbul Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine Aslı Çalkıvık, 2017, İstanbul.

³⁴ Fatma Özge Atay, "Impact Of The Xinjiang Problem On China's External Relations:1990-2010", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Oktay F. Tanrısever, 2010, Ankara.

³⁵ Musa Suleiman Musa, China's Relationship With Africa. Neo-Imperialism/Neo-Colonialism", Bahçeşehir Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.Dr. Mustafa Sabri Sayarı, 2015, İstanbul.

kaynağa rastlanmamaktadır. Söz konusu iki tez, Çin- Kırgızistan ilişkileri³⁶ ve Çin’in Afrika politikası³⁷ ile alakalı olarak yazılmıştır.

Alanda yazılan tezler ağırlıklı olarak Türkçe yazılmıştır. Zira söz konusu 89 tezin 56 tanesi Türkçe yazılmıştır. Bu tezlerin 4’ünde Çince kaynak kullanımına rastlanmakla beraber, büyük çoğunluğu yalnızca Türkçe, İngilizce ve nadiren de Rusça, Fransızca gibi dillerde yapılan çalışmaları kaynak olarak kullanılarak yazılmıştır. Çince kaynak kullanılan tezler şunlardır:

1. Murat Öztuna, Avrupa Birliği-Çin ilişkileri:2003-2013 Kapsamlı Stratejik Ortaklık Dönemi incelemesi ve kuşak yol girişimi sonrası gelişmeler
2. Alican Alet, 1992’den Sonra Çin-İsrail İlişkileri
3. Ümit Alperen, Soğuk Savaş Sonrası Çin’in Ortadoğu Politikası
4. Arzu durdular, 1970’den Günümüze Karşılaştırmalı Türkiye Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri

Türkçe yazılan tezler, İngilizce tezlerle ağırlıklı olarak benzer konuları işlemekle beraber, Çin dış politikasında kamu diplomasisi³⁸, Çin- Japonya ilişkileri³⁹ ve Çin- Hindistan ilişkileri⁴⁰ gibi dikkat çekici konulara da yer verilmektedir.

Ekonomi- İşletme

Türkiye’de Çin üzerine yazılmış yüksek lisans tezlerinden 71’i ekonomi- işletme- ekonometri alanlarında yazılmıştır. Birbirleriyle yakından ilişkili bu konularda yazılan tezleri birlikte incelemek sağlıklı olacaktır. Çin’in 1980 sonrası ekonomik olarak artan etkisi Türkiye’deki yüksek lisans tezlerine de yansımıştır. Bu alanda yapılan çalışmaların özellikle 2000 sonrası arttığını gözlemlemek mümkündür. Ancak Türkiye gibi, Çin ile büyük ticari ilişkileri olan ve özellikle ithalat- ihracat dengesini sağlamakta büyük güçlük

³⁶ Aibek Babakulov, Les tendances principales et le « Facteur Chinois » dans la politique étrangère de Kirghizistan après l’indépendance”, Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Ali Faik Demir, 2015, İstanbul.

³⁷ Koue Pierre Francis Bolou, L’entrée de la Turquie en Afrique sub-Saharienne face à l’influence Française et la présence Chinoise”, Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç.Dr. F.Selcan Serdaroğlu, 2011, İstanbul.

³⁸ Elif Sak, “Yumuşak güç ve kamu diplomasisi: Sahra Altı Afrika ekseninde Türkiye ve Çin faaliyetlerinin Karşılaştırılması”, Yalova Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Kenan Dağcı, 2014, Yalova.

³⁹ Yunus Can Polat, “21. yüzyılda Çin Halk Cumhuriyeti-Japonya İlişkileri ve Milliyetçilik”, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Selçuk Çolakoğlu, 2011, Aydın.

⁴⁰ İrşat Sarıaloğlu, Hindistan Çin ilişkilerinde Tibet Sorunu”, Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Refet Yinanç, 2007, Ankara.

yaşayan bir ülkenin akademi dünyasının bu konuya niceliksel ve niteliksel olarak daha fazla eğilmesi gerektiği açıktır.

Söz konusu 71 tezin 16'sı İngilizce, biri Fransızca ve 54'ü Türkçe yazılmıştır. İngilizce tezlerin ve Fransızca olarak yazılan tek tezin⁴¹ herhangi bir Çince kaynaktan yararlanmadığı görülmektedir. 54 Türkçe tezin ise, yalnızca altı tanesinde Çince kaynaklardan yararlanıldığı görülmektedir:

Bu alanda yapılan çalışmalar, Çin'in küresel ekonomik etkisi, Çin-AB, Çin-ABD, Çin-Türkiye gibi ilişkilerin ekonomik boyutu gibi konuların yanı sıra Çin ekonomisinin yapısal durumu ve Çin'e yönelik yabancı doğrudan yatırımlar gibi konulara odaklanmaktadır. Bu konular dışında da çeşitli iktisadi konular ele alınmıştır.

Tarih

Türkiye'de Çin üzerine yazılmış ve <https://tez.yok.gov.tr> adresinde yayımlanmış tezlerden 11'i tarih alanında yazılmıştır. Bu tezlerden üçü İngilizce yazılırken sekizi Türkçe olarak yayımlanmıştır. İngilizce kaynaklardan birinde⁴² Türkçe kaynaklardan ise beşinde Çince kaynaklardan yararlanılmıştır. Söz konusu tezlerde, çeşitli tarihlerde hüküm sürmüş Türkiye ile Çin arasındaki tarihsel ilişkiler dikkate alındığında ve tarihsel hafızanın canlı tutulması gerektiği göz önünde tutulduğunda bu alandaki çalışmaların da yetersiz olduğu tespit edilebilir.

Sosyoloji

Bu alanda yayımlanmış dört adet yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Tezlerin tamamı Türkçe yazılmıştır. Söz konusu tezlerin birinde Çince kaynaklar da kullanılırken,⁴³ diğer üç tez Türkçe ve İngilizce tezlerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Söz konusu tezlerde Çin'deki azınlıkların durumu, Çin'in sosyo-ekonomik yapısı, Çin'de kadın imgesi ve Çin'de üniversite öğrencilerinin durumu konuları işlenmiştir. Türkiye için Çin ile geliştirilen ilişkilerde muhatapın toplumsal yapısının bilinmesi ve anlaşılması son derece önemlidir. Bu anlamda, Çin toplumunu,

⁴¹ Şekip Erdem Çapanoğlu, "L'impact économique et politique de la croissance Chinoise au niveau mondiale", Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç Dr. Selcan Serdaroğlu, 2005, İstanbul.

⁴² Aybike Şeyma Tezel, "A Study On China's Only Female Ruler Wu Ze Tian", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. DR. Mustafa Soykut, 2009, Ankara.

⁴³ Mihrullah Tevekkül Qarluq, "Çin'deki Azınlık Sosyolojisi Üzerine Nitel Bir Araştırma", Niğde Üniversitesi, SBE, Prof. Dr. Abdürreşit Celil Qarluq, 2015, Niğde.

özellikle de Çince kaynaklardan yararlanarak inceleyen çalışmaların sayısının artması son derece önem arz etmektedir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bu alanda yazılmış tezlerin sayısı yedidir. Bu tezlerden üçü İngilizce, dördü ise Türkçe yazılmıştır. Bu tezlerden yalnızca birinde Çince kaynaklardan yararlanılmıştır.⁴⁴ Çin ile alakalı çalışmaların bu alandaki eksikliği de açıktır. Zira kadim Çin siyaset düşüncesinin ve bugünkü yönetim anlayışının anlaşılması son derece elzem bir konudur.

Din

Bu alanda yazılmış toplam üç tez vardır. Tezlerin tamamı Türkçe yazılmıştır ve birinde Çince kaynaklardan yararlanılmıştır.⁴⁵

Mimarlık

Bu alanda da yazılmış yalnızca bir tez vardır. Enise Burcu Karaçizmeli tarafından yazılan “*Gelenekselden Küresele Bahçe Tasarımı: Çin ve Japonya’dan örnekler*” adlı tez mevcuttur. Tez Türkçe yazılmış olup, Çince kaynak içermemektedir.

Dilbilim ve Edebiyat

Bu alanda yayımlanan tez sayısı 16’dır. Bu tezlerden 13 tanesi Türkçe, ikisi İngilizce ve biri de Almanca⁴⁶ dillerinde yazılmıştır. Söz konusu tezlerin altı tanesinde Çince kaynaklara başvurulurken diğer tezlerde ağırlıklı olarak Türkçe ve İngilizce tezlerden yararlanılmıştır. Bu alandaki tezlerde tiyatro ve Çince-Türkçe karşılaştırması⁴⁷ gibi konuların yanı sıra, kazakça ve modern Çin edebiyatı gibi konular da işlenen konular arasındadır. Bu alan da özellikle Çin kültürünün anlaşılması ve Türkçe ile Çince arasındaki ilişkilerin incelenmesi bakımından önemlidir. Ancak görülmektedir ki bu alandaki çalışmaların dahi ekseriyeti Çince kaynaklardan yararlanılmadan yapılmaktadır. Bu durum, ciddi bir eksikliklerdir.

⁴⁴ GULISAREAYI TUOHETI, “Çin’de Kamu Yönetimi Reformları: Çin Deneyiminin Özgünlüğü”, Selçuk Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Hülya Eşki Uğuz, 2018, Konya.

⁴⁵ Musa Osman Karatosun, “Geleneksel Çin Mitleri Üzerine Bir Araştırma”, Çukurova Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Kadir Albayrak, 2013, Adana.

⁴⁶ Burcu Polat Şeker, “Geschichts- Und Kulturpessimismus In Max Frischs Dramenstück ‘Die Chinesische Mauer’”, Ege Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Yücel Aksan, 2018, İzmir.

⁴⁷ Chien Hsun Chen, “Koşak Tümceleri: Evrensel Dilbilgisi Çerçevesinde Türkçe ve Çince’nin Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Nadir Engin Uzun, 2006, Ankara.

Eğitim- öğretim

Bu alanda yazılan toplam dört tez bulunmaktadır. Bu tezlerin tamamı Türkçe yazılmıştır. Tezlerden birinde⁴⁸ Çince kaynaklardan yararlanılmıştır. Söz konusu tezde Çin'deki azınlıkların eğitim durumu ele alınmıştır.

Hukuk

Bu alanda yazılmış yüksek lisans tezi sayısı üçtür. Tezler Türkçe yazılmıştır. Tezlerden ikisi ticaret hukuku ile alakalı sorunları incelerken, diğeri Çin'deki ölüm cezası sorununa değinmektedir. Tezlerin üçünde de Çince kaynaklardan yararlanılmıştır:

1. Abulikemu Abudureyimu Çin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Hukukunda Yabancı Yatırımın Ülkeye Girme Yöntemleri,
2. Ayixiamuguli Simayi, Dünya Ticaret Örgütü Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözümü MekanizmasıveÇin'le İlgili Örnekler,
3. Ayinuer Abudukelimu, Dünyada ve Özel Olarak Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yaşam HakkıveÖlüm Cezası Sorunu.

İletişim

İletişim alanında yazılmış yüksek lisans tezi sayısı üçtür. Tezler reklamcılık, gazetecilik ve sinema konularına değinmektedir. Tezler, Türkçe yazılmış olup herhangi bir Çince kaynağa rastlanmamıştır:

- 1- Baikeertiemuer Maimaitimin, Çin Ulusal Haber Ajansı: Xinhua ve Güncel Çin Basını
- 2- Nemra Yıldırım, Küreselleşmenin Uluslararası Reklamcılığa Etkileri: Çin Örneği
- 3- Sevda Nur Kitinur, Kültür Devrimi Sonrası Çin Sinemasında Kolektif Hafıza Olgusu: Yara/Hasar Filmler

⁴⁸ Sainaiti Abulaiti, "Çin'de Azınlıklar ve Azınlıklar Eğitimi", Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Elçin Macar, 2009, İstanbul.

Turizm

Bu alanda yazılmış tez sayısı ikidir. Tezlerden biri İngilizce⁴⁹, diğer ise Türkçe⁵⁰ yazılmıştır. Tezlerde herhangi bir Çince kaynaktan yararlanılmamıştır. Türkiye ile Çin arasındaki turizm potansiyeli düşünüldüğünde Türkiye'de bu alanda yapılması gereken akademik çalışmaların sayısının artırılması gerektiği açıktır.

Felsefe

Felsefe ile alakalı yazılan toplam iki tez bulunmaktadır. Chien Yang Erdem tarafından yazılan "İkiliği Kırmak: Beşinci Kuşak Çin Sinemasına Eleştirel Bir Yaklaşım" adlı tez İngilizce yazılırken, Erdem Miray Yazgan tarafından yazılan Eski Çin Felsefesi ve Mantık Anlayışı adlı tez Türkçe kaleme alınmıştır her iki tezde de herhangi bir Çince kaynağa rastlanmamıştır.

İstatistik

Bu alanda yazılan tek yüksek lisans tezi Tianliu Li tarafından yazılan "Çin'de Meydana Gelen Depremlerin Zaman Serileri ve Markov Zincirleriyle Modellenmesi" adlı tezdur. Tez, Türkçe yazılmış olup herhangi bir Çince kaynaktan yararlanılmamıştır.

Beslenme ve Diyetetik

Bu alanda yazılan tek yüksek lisans tezi Abudukelimu Nuerkaosaier tarafından yazılan Çin Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Urumçi Şehrindeki Lise Öğrencilerinin Beslenme ve Fiziksel Aktivite Bilgi ve Davranışları adlı tezdur. Tez, Türkçe yazılmış olup herhangi bir Çince kaynaktan yararlanılmamıştır.

Savunma ve Savaş Teknolojileri

Bu alanda yazılmış tek tez, Cihan Öyke tarafından yazılan Çin Silahlı Kuvvetleri'nin İncelenmesi adlı tezdur. Tez Türkçe yazılmış olup herhangi bir Çince kaynaktan yararlanılmamıştır.

⁴⁹ Dilidaer Muluati, "International Tourism Marketing Strategies: A study in China's Xinjiang minority areas", İstanbul Aydın Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. İlkyay Karaduman, 2017, İstanbul.

⁵⁰ Zülfiye Tahir, "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Turizmin Gelişmesi ve Geleceğe Yönelik Hedefler", İstanbul Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nüzhet Kahraman, 2004, İstanbul.

Sonuç ve Değerlendirme

Çalışmamızda, Türkiye’de Çin üzerine yazılmış kitaplar, makaleler ve erişim imkânı bulunan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Söz konusu yayımlar, niceliksel bir tasnifin yanı sıra, hangi dilde yazıldıklarına ve Çince kaynak kullanılıp kullanılmadığına göre değerlendirilmiştir. Türkiye’deki akademik potansiyel düşünüldüğünde Çin üzerine yapılmış yayınların hem nicelik hem nitelik olarak atırılması gerektiği açıktır. Tek tek alanları göz önüne aldığımızda da durumun bu gerekliliği fark edilmektedir.

Yayınlar, özellikle lisansüstü tezler başta olmak üzere akademik çalışmalara bakıldığında Çin araştırmalarının henüz başlangıç seviyede olduğunu, birinci el kaynaklara ulaşmada ciddi sıkıntıların olduğu anlaşılmaktadır. Çince kaynaklardan akademik düzeyde istifade edenlerin çoğunluğunu Doğu Türkistan kökenli araştırmacılar veya lisansüstü öğrencilerin oluşturduğu anlaşılmıştır. Son yıllarda Türk üniversitelerindeki Sinoloji ve Çin dili edebiyatı bölümlerinden mezun öğrenciler ile Çin’de eğitim-öğretim gören araştırmacıların sayısında da artış olduğu bir gerçektir. Bu durum incelediğimiz kaynaklardan da anlaşılmaktadır.

Tarihsel Türk-Çin ilişkileri ile Çin’in uluslararası siyasette ve ekonomide son dönemdeki etkinliği ve Xi Jinping iktidarı sonrası Bir Yol Bir Kuşak projesi bağlamında Türkler dünyası üzerindeki hamleleri dikkate alındığında ülkemizde yapılan ve yapılmakta olan çalışmaların her alanda yetersiz kaldığı kolayca anlaşılacaktır. Öte yandan, Çin gibi 56 farklı milliyetten oluşan bir toplumsal yapıya haiz bir ülkeye dair sosyoloji, etnoloji ve antropoloji alanında bu denli az çalışma yapılmış olması da düşündürücüdür. Özellikle Türklerin ana ve ata vatanı olan Doğu Türkistan Türkleri ile Çin’deki diğer Müslüman unsurlara dair çalışmaların da azlığı dikkat çekmektedir. Türkiye’nin bu coğrafyaya dair politikasının kimi çevrelerce “yetersiz” veya “tutarsız” değerlendirmesinin temelinde aslında Türkiye’de söz konusu bölgeye dönük bilimsel çalışmaların ve objektif verilerin arzu edilen seviyede olmaması gerekçesi vardır. Aynı şekilde kadim bir devlet olan Çin’in yönetim ve siyasal düşünce sistemine dair siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında yapılan çalışmaların son derece az oluşu ülkemiz akademisinin Batı merkezli algısından veya oryantalist bakışın

baskın olmasından kaynaklandığı gerekçesi ileri sürülebilir. Fakat küreselleşen dünyamızda artık bu tarz zihniyetin çoktan değişmiş olması gerekiyordu. Bu çalışmadan da görüldüğü gibi ülkemizdeki Çin çalışmaları yalnızca sayısal olarak değil nitelik olarak da yetersizdir ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

ABUDUKELİMU, Bumairimu, "Çin Kaynaklarına Göre Taoizm", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.DR. Mustafa Erdem, 2011.

ABULAITİ, Sainaiti, "Çin'de Azınlıklar ve Azınlıklar Eğitimi", Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Elçin Macar, 2009.

ATAÇAY, Meryem Nergis, "The Transformation of The Chinese State and its Role in The Economy during the reform Period: The Sustaining State Ownership", "Bir Toplumsal Üretim Tarzının Dönüşümü Deneyiminde Yönetim Reformları- Kentleşme Hareketleri İlişkisi: Çin Örneği", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aylin Topal Yılmaz, 2014, Ankara.

ATAY, Fatma Özge, "Impact Of The Xinjiang Problem On China's External Relations:1990-2010", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Oktay F. Tanrısever, 2010, Ankara.

BABAKULOV, Aibek, "Les tendances principales et le « Facteur Chinois » dans la politique étrangère de Kirghizistan après l'indépendance", Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Ali Faik Demir, 2015, İstanbul.

BEKCAN, Umut, "Yeni Dünya Düzeninde Rusya-Çin İlişkileri", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Erel Tellal, 2012.

BERBEROĞLU, Murat, "Çin'den Yapılan İthalatın Türkiye'deki Firmaların Performansına Etkisi: İSO 1000 Araştırması", Karadeniz Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Bünyamin Er, 2014.

BERKKAN, Yıldız, "Çin kaynaklarına göre Türklerle ilgili efsaneler", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay,2018.

BİLGİN, Hasan, "Stratejik Açıdan Çin'in Dünyü ve Bugünü", Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü , Danışman: Doç. Dr. Kemal Arı, 2008, İzmir.

BOLOU, Koue Pierre Francis, L'entrée de la Turquie en Afrique sub-Saharienne face à l'influence Française et la présence Chinoise", Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç.Dr. F.Selcan Serdaroğlu, 2011, İstanbul.

CHEN, Chien Hsun, "Koşaç Tümceleri: Evrensel Dilbilgisi Çerçevesinde Türkçeve Çince'nin Karşılaştırılması", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Nadir Engin Uzun, 2006.

CHIANG, Gonca Ünal, "Çin düşünürü Lao Tzu'nun metafiziksel düşünce yapısının temel kaynağı", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2015, Ankara.

ÇAĞLAK, Sibel Bayar, "Çin- Almanya denizyolu taşımacılığında Türkiye'nin konumunun analizi", İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Danışman: Prof. Dr. Güler Alkan, 2011, İstanbul.

ÇAPANOĞLU, Şekip Erdem, "L'impact économique et politique de la croissance Chinoise au niveau mondiale", Galatasaray Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç Dr. Selcan Serdaroğlu, 2005, İstanbul.

ÇETİN, İsmail Bilge, "Deniz ticaretinin geliştirilmesinde ulaştırma ağları için ilgi analizleri: Türkiye-Almanya-Çin uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ayşe Güldem Cerit, 2007.

DURMAZ, Yılmaz, "The Role Of The Asean Way In Vietnam's South China Sea Policy Towards China" İstanbul Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine Aslı Çalkıvık, 2017, İstanbul.

EKREM, Nuraniye Hidayet, "Çin Elçisi Chang Ch'ien'in Seyahatnamesine Göre Orta Asya'daki Etnik Gruplar", Hacettepe Üniversitesi, SBE, Danışman: Özkan İzgi, 1999, Ankara.

EMİROĞLU, Ali Ulaş, "State-Led Catch-Up: Chinese Telecom Equipment Industry", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Erkan Erdil, 2014, Ankara.

FİDAN, Giray, "Çin kaynaklarına göre 16. yüzyılda Osmanlı Çin ilişkileri ve Çin'de Osmanlı ateşli silahları", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2010, Ankara.

GARAYEVA, Aynabat, "State Behavior In Cyberspace: Russia, China And The USA", İstanbul Bilgi Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Mehmet Ali Tuğtan, 2014, İstanbul.

GONCA, İsa Burak, "Enerji Güvenliği Çerçevesinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin Orta Asya'daki Jeo ekonomik Çıkarları" Çıkarları", Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Timuçin Kodaman, 2017, Isparta.

GÖÇER, İsmet, "Yabancı doğrudan yatırımların makroekonomik ve verimlilik etkileri: Türkiye, Çin ve Hindistan örneği, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Osman Peker, 2013, Aydın.

GÖKTEN, Kerem, "Çin ekonomisi'nde dönüşüm ve kapitalist dünya sistemine eklenme süreci(1978-....)", Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nurcan Özkaplan, 2009, Ankara.

GÜLLER, Arif, "Çin ekonomisinin gelişimi ve Türkiye'nin dış ticaretine etkisi", Anadolu Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ergül Han, 2012, Eskişehir.

GÜLSOY, Uluç, An Analysis Of China Pakistan Economic Corridor (Cpec) Utilizing Complex Interdependence Theory", Bahçeşehir Üniversitesi, SBE, Danışman: DR. Sean Michael Cox, 2018, İstanbul.

KARAGÖZ, Özlem, "Defining race: Cixed-race relationships in the contemporary Chinese-American novel", Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nilsen Gökçen 2008, İzmir.

KARATOSUN, Musa Osman, "Geleneksel Çin Mitleri Üzerine Bir Araştırma", Çukurova Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Kadir Albayrak, 2013, Adana.

KARLUK, Abdürreşit Celil, Sarı Uygurların Sosyo-Kültürel Yapısı, Hacettepe Üniversitesi SBE, Danışman, Prof. Dr. M. Cihat Özönder, 2002, Ankara.

KARLUK, Abdürreşit Celil, (2017a), Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ve Gereksinimleri Üzerine, Denge Dergisi, Ankara, S. 95-111.

KARLUK, Abdürreşit Celil, (2017b) Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ve Yumuşak Gücü, 1.Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi(12-17 Eylül 2017) Kongre Kitabı, ed: Gonca Bayraktar Durgun, Tuğrul Korkmaz, Gazi Üniversitesi Matbaası, Ankara, S. 302-311.

KEYVAN, Özlem Zerrin, "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Birliği- Çin İlişkileri-Tehditler, Fırsatlar, Öneriler", Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Mustafa Nail Alkan, 2015, Ankara.

KIRILEN, Gürhan, " Çin Klasik Metinlerinde Yabancılar", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2012, Ankara.

MALKOÇ, Abdullah, "T'ang Dönemi Çin kültürünün Japon kültürüne etkileri (619 - 907)", Ankara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Bülent Okay, 2008, Ankara.

Milli Kütüphane Resmi İnternet Sitesi, <http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/default.aspx>, Erişim Tarihi: Kasım 2018- Nisan 2019.

MULUATİ, Dilidaer, "International Tourism Marketing Strategies: A study in China's Xinjiang minority areas", İstanbul Aydın Üniversitesi, SBE, Danışman: Yrd. Doç. Dr. İlkay Karaduman, 2017.

MUSA, Mihriay, "Türkiye ve Çin'deki İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Karşılaştırılmalı olarak İncelenmesi", Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Belgin Gökyürek, 2012, Ankara.

MUSA, Suleiman, China's Relationship With Afrıca. Neo-Imperialism/Neo-Colonialism", Bahçeşehir Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.Dr. Mustafa Sabri Sayarı, 2015, İstanbul.

NASİR, Şevket," İnternetin ideolojik propaganda aracı olarak kullanılması: Çin Halk Cumhuriyeti örneği" Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nurettin Güz, 2006, Ankara.

ÖZCAN, Elvin Evrim, "İdare Hukuku açısından Türkiye'de elektrik sektörünün regülasyonu ve Avrupa Birliği, Rusya, Çin ve Güney Amerika uygulamaları", Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ender Ethem Atay, 2009, Ankara.

PEKCAN, Cemre, "Çin'in Uluslararası Sisteme Bakışı ve ABD'ye Yönelik Politikası", Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Ahmet Mete Tuncoku, 2015, Çanakkale.

POLAT, Yunus Can, "21. yüzyılda Çin Halk Cumhuriyeti-Japonya İlişkileri ve Milliyetçilik", Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç.Dr. Selçuk Çolakoğlu, 2011, Aydın.

QARLUQ, Mihrullah Tevekkül, "Çin'deki Azınlık Sosyolojisi Üzerine Nitel Bir Araştırma", Niğde Üniversitesi, SBE, Prof. Dr. Abdürreşit Celil Qarluq, 2015, Niğde.

SAK, Elif, "Yumuşak güç ve kamu diplomasisi: Sahra Altı Afrika ekseninde Türkiye ve Çin faaliyetlerinin Karşılaştırılması", Yalova Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Kenan Dağcı, 2014, Yalova.

SARIALIOĞLU, İrşat, "Hindistan Çin ilişkilerinde Tibet Sorunu", Gazi Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Refet Yınanç, 2007, Ankara.

ŞAHİN, Dilek, "Türkiye'de imalat sanayinin yapısal dönüşümü ve rekabet gücündeki değişim: Çin ekonomisi ile karşılaştırma", Erciyes Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Oğuzhan Türker 2015, Kayseri.

ŞEKER, Burcu Polat, "Geschichts- Und Kulturpessimismus In Max Frischs Dramenstück 'Die Chinesische Mauer'", Ege Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Yücel Aksan, 2018, İzmir.

SHİRALİZADE, Nigar, "Can China Replace The Us As A New Hegemon? The İmpact Of The Energy Security İn China's Hegemonic Potential", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof.Dr. Faruk Yalvaç, 2016, Ankara.

TAHİR, Zülfiye, "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Turizmin Gelişmesine Geleceğe Yönelik Hedefler", İstanbul Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nüzhet Kahraman, 2004, İstanbul.

TEZEL, Aybike Şeyma, "A Study On China's Only Female Ruler Wu Ze Tian", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. DR. Mustafa Soykut, 2009, Ankara.

TUOHETİ, Gulisareayı, "Çin'de Kamu Yönetimi Reformları: Çin Deneyiminin Özgünlüğü", Selçuk Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Dr. Hülya Eşki Uğuz, 2018, Konya.

YURDAKUL, Derya, "Northeast Russian-Chinese Relations And Asian Security: 1991-2009", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Doç. Oktay F. Tanrıseven, 2009, Ankara.

Yüksek Öğrenim Kurumu Resmi İnternet Sitesi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>, Erişim Tarihi: Aralık 2018-Nisan 2019.

World Bank Resmi İnternet Sitesi, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN>, Erişim Tarihi: 02.04.2019.

WU, Maerjiang, "Çin Kaynaklarına Göre Mançu (Çing) Hanedanı Döneminde (1644-1911) Çin'de İslamiyet.", Marmara Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Nuh Arslantaş, 2018, İstanbul.

ZEREN, Mehmet, "Çin Kaynaklarına Dayanarak Batı Gök Türkleri Hakkında Bilgi", İstanbul Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, 2004, İstanbul.

ZİHNİ, Yeşim Üzümcüoğlu, "The Relationship Between Traffic Climate And Driver Behaviors: Explicit And Implicit Measures With Turkish And Chinese Samples", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, SBE, Danışman: Prof. Dr. Türker Özkan, 2018, Ankara.